

2022

ΓΕΛ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ

ΕΥΡΩΠΑΙΟΙ ΦΙΛΕΛΛΗΝΕΣ

ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟ 2022

Πρόλογος

Η παρούσα εργασία εκπονήθηκε στα πλαίσια του προγράμματος EPAS GREECE από τους μαθητές του ΓΕΛ Διδυμοτείχου και αποτελεί προσπάθεια να συνδεθεί το συγκεκριμένου πρόγραμμα με το μάθημα της Ιστορίας, τα 40 χρόνια από την είσοδο της Ελλάδας στην Ε.Ε αλλά και τα διακόσια χρόνια της Ελληνικής Επανάστασης. Πρόκειται για μία ιδέα η οποία πέρα από το καθαρά μαθησιακό κομμάτι επιδιώκει να αναδείξει τις σχέσεις των Ελλήνων με την Ευρώπη, την σχέση της χώρας μας με την Ευρωπαϊκή Ένωση και τους ισχυρούς δεσμούς που μας συνδέουν με αυτή. Από την άλλη αποδεικνύει ότι η συνεργασία μας με τα Ευρωπαϊκά Κράτη είναι μακρά λόγω της επιρροής του Ελληνικού Πολιτισμού σε αυτά και η βοήθεια της Ευρώπης προς την Ελλάδα ξεκινά πριν ακόμα την ίδρυση της ίδιας της Ε.Ε.

Ευχαριστώ θερμά τόσο τους μαθητές μας που ασχολήθηκαν με το συγκεκριμένο πρόγραμμα όσο και τους συναδέλφους καθηγητές, για την υλοποίηση αυτής της ιδέας

Ο Διευθυντής

Γεώργιος Λαμπίρης

ΦΙΛΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ – ΦΙΛΕΛΛΗΝΕΣ

Ο όρος Φιλέλληνας αποτελεί χαρακτηριστικό εκείνων που τρέφουν ιδιαίτερη αγάπη προς τους Έλληνες και κάθε τι Ελληνικό. Στη νεοελληνική καθιερώθηκε να λέγεται για ξένους υπηκόους που εκδήλωσαν φίλια αισθήματα προς την Ελλάδα, κυρίως κατά τον Αγώνα της ανεξαρτησίας του 1821. Το κίνημα του Φιλελληνισμού αναπτύχθηκε λίγο πριν, αλλά κυρίως μετά την έναρξη της ελληνικής επανάστασης τον Μάρτιο του 1821, για την απελευθέρωσή μας από την Οθωμανική σκλαβιά τετρακοσίων και πλέον χρόνων. Πολλοί κάτοικοι των χωρών της Ευρώπης συγκινήθηκαν από αυτόν τον εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα, τάχθηκαν με το μέρος μας και βοήθησαν στον αγώνα μας με διάφορους τρόπους (οικονομικές ενισχύσεις, πολεμοφόδια, προσωπική τους συμμετοχή στις μάχες, προσπάθειες επηρεασμού των κυβερνήσεών τους υπέρ μας, ποιητές-συγγραφείς-ζωγράφοι με τα έργα τους) δίνοντας ακόμα και τη ζωή τους.

ΓΑΛΛΟΙ ΦΙΛΕΛΛΗΝΕΣ

Ένας από τους Γάλλους φιλέλληνες ήταν ο **Αλέξιος Μαγιέ**, ο οποίος πήρε μέρος στην Ελληνική επανάσταση του 1821. Γεννήθηκε το 1794 στη Γαλλία .Πήρε μέρος τους Ναπολεόντειους πολέμους αλλά μετά την παλινόρθωση των Βουρβόνων το 1825 τέθηκε σε διαθεσιμότητα. Το 1825 ήρθε στην Ελλάδα και ανέλαβε την εκπαίδευση των νεοσυλλέκτων του Ελληνικού τακτικού στρατού . Έπειτα το 1827 ανακλήθηκε στο γαλλικό στρατό και τοποθετήθηκε στη

στρατιά του Μορέως. Επίσης συμμετείχε στην πολιορκία της Καρύστου, στις δύο μάχες που έλαβαν χώρα στο Χαϊδάρι αλλά και στην πολιορκία της Ακρόπολης. Τον Σεπτέμβρη του 1828 κατά την εκστρατεία του Μοριά προχώρησε σε εκκαθαριστικές επιχειρήσεις κατά των Τουρκο-αιγυπτιακών δυνάμεων. Στις 24 Απριλίου 1833 ο Μαγιέ τραυματίστηκε θανάσιμα στη μονομαχία του με έναν αξιωματικό. Πέθανε το 1833 στο Ναυαρίνο.

Ο Λουί Ντυπρέ (Louis Dupre) γεννήθηκε στο Seine et Oise το 1789 .Τίποτα δεν είναι γνωστό για την πατρική του οικογένεια και την παιδική του ηλικία, εκτός από το ότι είχε έναν αδελφό και μια αδελφή αλλά ήταν γνωστός κυρίως στην Ελλάδα για το έργο του ως ζωγράφος καθώς και το γεγονός ότι ήταν μεγάλος φιλέλληνας και αρχαιολάτρης. Η μαθητεία του στη Σχολή του Ζακ-Λουί Νταβίντ (επίσημου ζωγράφου του Ναπολέοντα) θα καθορίσει την προσωπικότητά του και το μορφοπλαστικό περιεχόμενο της τέχνης του το οποίο θα τον καταστήσει ιδιαίτερα ως ειδήμονα φιλότεχνο. Τον Φεβρουάριο του 1819 επισκέφτηκε για πρώτη φορά τον ελληνικό χώρο ο οποίος ήταν ακόμη μέρος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, μαζί με τρεις Άγγλους περιηγητές (Heyel, Han και Viwian). Εκείνοι θα αναλάμβαναν τα έξοδα ενώ αυτός θα τους παρέδιδε ως αντάλλαγμα, εικόνες των μνημείων και των τόπων της χώρας. Κατά το ταξίδι του στη χώρα διατρέχει την Κέρκυρα, την Ήπειρο, τη Θεσσαλία, τη Στερεά Ελλάδα, τα περίχωρα της Αττικής και τα νησιά του Σαρωνικού. Αργότερα Ο Λουί χωρίζεται από τους περιηγητές και συνεχίζει μόνος του την περιήγησή του κατευθύνοντας προς την

Κωνσταντινούπολη και αργότερα ως κατόπιν προσκεκλημένος του Μιχαήλ Σούτσου, στο Βουκουρέστι, ενώ εκείνοι επιστρέψουν στην πατρίδα τους. Το οδοιπορικό του τελειώνει με την άφιξη του στη Ρώμη στις 18 Απριλίου 1820. Σε όλη τη διάρκεια του ταξιδιού του δημιουργούσε σχέδια και συνέλεγε περιγραφές των ανθρώπων από διαφορετικά επίπεδα της κοινωνίας. Το ταξιδιωτικό του βιβλίο, με το όνομα *Voyage à Athènes et à Constantinople*, εκδόθηκε λίγα χρόνια αργότερα μετά τα ταξίδια του, το 1825. Κυκλοφόρησε στη Γαλλία αφού η Ελλάδα είχε αρχίσει να επαναστατεί κατά της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Το ταξιδιωτικό του βιβλίο αποτελείται από σαράντα εικονογραφήσεις και συνοδεύεται από πενήντα δύο σελίδες κειμένου.

Από όλη αυτή την περιπέτεια του μεγαλύτερη εντύπωση στον ελληνικό λαό αφήσαν οι ζωγραφιές που δημιούργησε με την επιστροφή του στη πατρίδα του κυρίως :

- Μια απεικόνιση του Νικολάκη Μητρόπουλου που υψώνει τη σημαία του στα Σάλωνα. Μια σκηνή από τα πρώτα στάδια της Ελληνικής Επανάστασης το 1821.

- Μια χειροποίητη λιθογραφία στο ταξιδιωτικό του βιβλίο, Voyage à Athenes et à Constantinople, η οποία δεν έχει επίσημο όνομα από τον ίδιο αλλά αποκαλείται συχνά ως πινακίδα VII.
- Μια λιθογραφία από την ιδιωτική συλλογή του που απεικονίζει τον Κωνσταντίνο Κανάρη.

Πέθανε στο Παρίσι στις 12 Οκτωβρίου του 1837 και τάφηκε στο νεκροταφείο του Montparnasse. Αναφέρεται ότι προτομή του ζωγράφου κοσμούσε τον τάφο του (έργο αγνώστου καλλιτέχνη). Σήμερα όμως δεν σώζεται ούτε ο τάφος ούτε η προτομή.

Ο **Πιερ Αμαντρώ** γεννήθηκε στην Τρουά της Γαλλίας το 1912. Ήταν Γάλλος αρχαιολόγος, μεταφραστής, συγγραφέας και ελληνιστής. Έχοντας πραγματοποιήσει κλασικές σπουδές ,και στενά συνδεδεμένος με Έλληνες λόγιους ,υπηρέτησε σε διάφορες δημόσιες θέσεις ιδρυμάτων και οργανισμών που σχετίζονται με τις αρχαιολογικές ανασκαφές, επικέντρωσε δε μεγάλο μέρος των ανασκαφικών δραστηριοτήτων του στην Ελλάδα .Πέθανε το 2006 στο Παρίσι .Ως ένδειξη τιμής στην προσφορά του ,υπάρχει στους

Δελφούς δρόμος με το ονοματεπώνυμο του .

Ο **Εμίλ Εγκέ** ήταν Γάλλος λόγιος και ελληνιστής φιλέλληνας. Γεννήθηκε στις 18 Ιουλίου 1813 στο Παρίσι και στην ηλικία των 20 ετών αναγορεύτηκε διδάκτορας της φιλολογίας. Διδάσκει ελληνικά από το 1834 σε διάφορα σχολεία του Παρισιού. Το 1840 ονομάστηκε καθηγητής *agregé* της ελληνικής φιλολογίας στη Σορβόννη και από το 1855 έγινε τακτικός καθηγητής. Ήταν μέλος της Ακαδημίας των επιγραφών και ισόβιος επίτιμος πρόεδρος του συλλόγου προς διάδοση των ελληνικών γραμμάτων στην Γαλλία. Πέθανε στις 30 Αύγουστου 1885 και τάφηκε κοντά στον τάφο του Αδαμάντιου Κοραή.

Ο **Κλοντ Ραφενέλ** ήταν Γάλλος φιλέλληνας και ιστορικός.

Γεννήθηκε το 1898 στη Γαλλία. Έμεινε τέσσερα χρόνια στη Σμύρνη όπου υπηρέτησε στο γαλλικό προξενείο. Ο Ραφενέλ άρχισε να γράφει L'Histoire des événements de la Grèce. Ο πρώτος τόμος βγήκε το 1822 στο Παρίσι. Μόλις γύρισε στη Γαλλία, σύχναζε στον Lafayette που τον διόρισε ιδιωτικό καθηγητή των εγγονών του. Στον Lafayette, ο Ραφενέλ συνάντησε Γάλλους φιλέλληνες. Ταυτόχρονα, συνέχισε να γράφει τον 2ο και τον 3ο τόμο της Histoire des événements de la Grèce. Το 1826 πήγε στην Ελλάδα και συμμετείχε με το τάγμα Φιλελλήνων του Φαβιέρου στην εισβολή στην πολιορκούμενη Ακρόπολη των Αθηνών όπου φονεύθηκε στις 27-01-1827.

Η **Λουίζα Ριανκούρ** ήταν Γαλλίδα θαυμάστρια της Ελλάδας με έντονα φιλελληνικά αισθήματα. Έρθε στην Αθήνα σε νεαρή ηλικία, παρά τις αντιδράσεις της οικογένειάς της, και συνδέθηκε με τις σημαντικότερες οικογένειες της αθηναϊκής κοινωνίας. Αργότερα επέστρεψε στη Γαλλία όπου και παντρεύτηκε τον κόμη Ριανκούρ, χωρίς να σταματήσει να υποστηρίζει τα ελληνικά εθνικά δίκαια με δημοσιεύματα και πλήθος εκδηλώσεων. Υπήρξε από τους πιο ένθερμους υποστηρικτές του Ελευθέριου Βενιζέλου, από την αρχή της πολιτικής του πορείας, όταν έφτασε από την Κρήτη, καλεσμένος του Στρατιωτικού Συνδέσμου. Ήταν συχνότατα καλεσμένος στο σπίτι της και μέσω της σχέσης του αυτής προέβαλε την πολιτική του στα ανώτερα κοινωνικά στρώματα της Αθήνας της εποχής, με αποτέλεσμα να αποκτήσει πολλούς θερμούς οπαδούς.

Πέθανε στην Αθήνα στις 27 Φεβρουαρίου του 1941. Ο Δήμος Αθηναίων, τιμώντας την, έδωσε το όνομά της σε αθηναϊκή οδό στους Αμπελόκηπους.

Ο Μαρί Γκαμπριέλ Φλοράν Ογκύστ ντε Σουαζέλ - Γκουφιέ γεννήθηκε στο Παρίσι, στις 27 Σεπτεμβρίου 1752, και ασχολήθηκε εκτεταμένα με την ελληνική γεωγραφία και ιστορία. Μαθήτευσε πλάι στον φιλέλληνα ακαδημαϊκό Ζαν-Ζακ Μπαρτελεμού, και μετέπειτα επισκέφτηκε για πρώτη φορά την Ελλάδα το 1776, σε ηλικία μόλις 24 ετών. Στόχος του ταξιδιού του ήταν η αποτύπωση των αρχαίων μνημείων, αλλά και η περιγραφή του τρόπου ζωής των νεότερων Ελλήνων. Το υλικό που συγκέντρωσε κατά την διάρκεια της δωδεκάμηνης περιήγησής του δημοσιεύει το 1782 στον πρώτο τόμο του χρονικού του, που ο ίδιος ονομάζει “Voyage pittoresque de la Grece”. Το έργο περιέχει ένα σημαντικό αριθμό χαλκογραφιών που συνοδεύονται από επεξηγηματικά κείμενα, καθώς κι ένα πρόλογο με έντονα φιλελληνικό χαρακτήρα.

Ο Κλοντ Σαρλ Φοριέλ, (Claude Charles Fauriel)(21 Οκτωβρίου 1772 – 15 Ιουλίου 1844) ήταν Γάλλος ακαδημαϊκός φιλόλογος, ιστορικός και κριτικός που η ακμή του συμπίπτει με την Γαλλική Επανάσταση και τους Ναπολεόντειους πολέμους. Στην Ελλάδα είναι γνωστός κυρίως για τη σημαντική συλλογή δημοτικών τραγουδιών (μεταξύ των οποίων και κλέφτικα) που συγκέντρωσε και μετέφρασε. Αν και δεν επισκέφθηκε ποτέ την Ελλάδα, ήταν ο πρώτος που δημοσίευσε συγκροτημένη έκδοση νεοελληνικών δημοτικών τραγουδιών με τον τίτλο "*Chants populaires de la Grèce moderne*", στο Παρίσι σε δύο τόμους (1824 - 1825). Κατά τον σύγχρονο Έλληνα λαογράφο Δημήτρη Λουκάτο, το φιλελληνικό έργο του Φοριέλ βοήθησε πολύ τον επαναστατικό αγώνα των Ελλήνων, ίσως πολύ περισσότερο και από οποιαδήποτε υλική βοήθεια από το εξωτερικό. Σημειώνεται ότι τη νεοελληνική γλώσσα τα ήθη και τα έθιμα, τη ζωή και την κατάσταση γενικότερα των Ελλήνων διδάχθηκε στο Παρίσι και σ' άλλα μέρη από παρeπιδημούντες Έλληνες σπουδαστές, εμπόρους και ναυτικούς.

Ο **Βίκτορ Ουγκώ** (1802 – 1885) ήταν Γάλλος μυθιστοριογράφος, ποιητής και δραματουργός. Όλοι έχουμε ακουστά τα έργα του. Αλλά ίσως δεν γνωρίζαμε ότι υποστήριξε ένθερμα την Ελληνική Επανάσταση μέσα από αυτά τα έργα Στην ποιητική συλλογή του «Τα Ανατολίτικα», η οποία κυκλοφόρησε το 1829. Η λόγια συμβολή του στον φιλελληνισμό αναγνωρίστηκε αργότερα από τους Έλληνες, μέσω μεταφράσεων των έργων του.

Ευγένιος Ντελακρουά: Γάλλος ρομαντικός ζωγράφος του 19ου αιώνα, ο οποίος επηρεάζοντας την ανάπτυξη του ιμπρεσιονισμού, εμπνεύστηκε από μεγάλα ιστορικά γεγονότα όπως η Ελληνική και η Γαλλική Επανάσταση. Οι πίνακες του για τη σφαγή στη Χίο και στο Μεσολόγγι συγκλόνισαν τους Ευρωπαίους.

ΙΤΑΛΟΙ ΦΙΛΕΛΛΗΝΕΣ

Χαρακτηριστικά ονόματα Ιταλών Φιλελλήνων και πληροφορίες για την ζωή τους :

- **Ιωσήφ Ησαΐας** : Γεννήθηκε τον 18ο αιώνα στην Σικελία, πέθανε το 1850 στην Χαλκίδα. Ήταν στρατιωτικός, τιμήθηκε από τον Όθωνα με Αργυρό Σταυρό και Αριστείο.
- **Αλερίνο Πάλμα** : Ο κόμης Πάλμα, ήταν Ιταλός νομομαθής και φιλέλληνας. Γεννήθηκε στις 18 Ιουλίου 1776 και πέθανε στις 6 Φεβρουαρίου 1851 στην Σύρο. Ήταν γνωστός συγγραφέας, ο οποίος κατά την βασιλεία του Όθωνα έλαβε μέρος στη σύνταξη της αρχικής πολιτικής και ποινικής δικονομίας. Επίσης, διετέλεσε μέλος του Αρείου Πάγου.

- **Joseph Chiappe (Ιωσήφ Κιάππε)** : Ο Κιάππε ήλθε στις αρχές του 1820 στην Ύδρα και εξάσκησε το επάγγελμα του 'Διδασκάλου διαφόρων διαλέκτων'. Με την έναρξη του αγώνα στην Ύδρα (18 Απριλίου 1821) ζήτησε να αγωνιστεί και τελικά έλαβε μέρος στις κατά θάλασσαν επιχειρήσεις. Από το 1821 έως και το 1824 ανέλαβε τα καθήκοντα του

πρώτου γραμματέα της κοινότητας της Ύδρας. Κατόπιν, ανέλαβε την έκδοση της εφημερίδας 'Ο φίλος του νόμου'.

- **Πιέτρο Γκάμπα** : Ήταν Ιταλός Κόμης. Ο Πιέτρο, γεννήθηκε στη Ραβένα (1801) και πέθανε στα Μέθανα της Ελλάδας (1827). Φίλος του Λόρδου Βύρωνα, όπου ήρθαν μαζί στην Ελλάδα στο Αργοστόλι της Κεφαλονιάς. Ο Βύρων τον όρισε αντισυνταγματάρχη στο στρατιωτικό σώμα του Μπάιρον (το οποίο χρηματοδότησε), αλλά μετά από τον αιφνίδιο θάνατο του τελευταίου στο Μεσολόγγι, έφυγε συγκλονισμένος για το Λονδίνο, όπου συνέταξε μία λεπτομερή έκθεση των γεγονότων του ερχομού και της παραμονής του Μπάιρον στην Ελλάδα ('A narrative of Lord Byron's last journey to Greece').

- **Βιντσέντζο Γκαλλίνα** : Ο Βιντσέντζο ήταν Ιταλός καρμπονάρος, φιλέλληνας που συμμετείχε στη συγγραφή του πρώτου Συντάγματος της Ελλάδος κατά την διάρκεια της Α' Εθνοσυνέλευσης της Επιδαύρου. Ο Γκαλλίνα ήταν από την Ραβένα και αναφέρεται ως φιλελεύθερος δικηγόρος ή έμπορος. Είχε έλθει στην Ελλάδα στην Επανάσταση του 1821 και συμμετείχε μαζί με τον Αλέξανδρο Μαυροκορδάτο και τον Θεόδωρο Νέγρη στην συγγραφή του πρώτου

Συντάγματος της Ελλάδας, με τίτλο 'Προσωρινόν Πολίτευμα της Ελλάδας' που ψηφίστηκε την 1η Ιανουαρίου 1822 στην Α' Εθνοσυνέλευση Επιδαύρου.

- **Σαντόρε ντι Σανταρόζα** : Ο κόμης Σανταρόζα ήταν Ιταλός στρατιωτικός, επαναστάτης, τιτλούχος και σπουδαίος φιλέλληνας, που σκοτώθηκε κατά την Ελληνική Επανάσταση του 1821. Έλληνες απεσταλμένοι κάλεσαν τον Σανταρόζα αν ήθελε να συμμετάσχει στον απελευθερωτικό αγώνα των Ελλήνων. Εκείνος με ιδιαίτερο ενθουσιασμό αποδέχτηκε την πρόσκληση και τον Δεκέμβριο του 1824 κατέφθασε στο Ναύπλιο. Από εκεί αρχικά μετέβη στην Επίδαυρο, την Αίγινα και την Αθήνα προς επίσκεψη των αρχαιοτήτων που είχε μέχρι τότε ακουστά και θαύμαζε. Κατά τις επισκέψεις του όμως αυτές δεν έπαψε να βγάζει φλογερούς λόγους παρασέρνοντας τους κατοίκους των περιοχών αυτών. Ήταν μέλος σε φιλελληνικές επιτροπές στην Γερμανία, την Αγγλία, την Πολωνία, την Ελβετία, την Γαλλία αλλά και την Ιταλία.

- **Τχης, Γκουμπερνάντι (από το Πεδεμόντιο)** : Παλαιός λοχαγός της Ιταλικής φρουράς του Μ. Ναπολέοντα. Έρθε στην Ελλάδα αμέσως με την έναρξη του Αγώνα και ανέλαβε τα καθήκοντα του Υποδιοικητού του Τακτικού σώματος υπό τον Μπαλέστ, με τον βαθμό του Τχου. Έλαβε μέρος στην πολιορκία της Τριπολιτσά και στην ανεπιτυχή απόπειρα του Παλαμηδιού, όπου τραυματίστηκε βαριά. Κατά την μάχη του Πέτα παραδόθηκε. Στην συνέχεια πήρε μέρος στην πολιορκία του Ναυπλίου και συντέλεσε στην εκπόρθηση του Παλαμηδιού στις 30 Νοεμβρίου 1822.
- **Σχης Βιντσέντζο Πίζα** : Ο Βιντσέντζο καταγόταν από την Νάπολη. Είχε πολεμήσει το 1800 στη μάχη του Μαρέγκο και είχε πληγωθεί. Αργότερα, το 1821είχε πάρει ενεργό μέρος στην επανάσταση της πατρίδας του. Ήλθε στην Ελλάδα με άλλους 16 Ιταλούς Φιλέλληνες γύρω στα τέλη του 1825. Στις 27 Ιανουαρίου 1826 επικεφαλής 93 ξένων εθελοντών, εντάχθηκε στο υπό τον Φαβιέρο Τακτικό Σώμα στο Ναύπλιο. Τον Φεβρουάριο του 1828 διορίστηκε Πολιτάρχης του Ναυπλίου. Τον Ιούλιο του 1828, η Δημογεροντία του Ναυπλίου τον πολιτογράφησε ως “Επαξίως συμπολίτη”. Αρχές Ιανουαρίου 1829, ο Πίζα διορίσθηκε Αρχηγός του Στρατού κατά την Δυτική Ελλάδα. Πέθανε στην Αθήνα στις 16 Ιουλίου 1837.

- **Αντισυνταγματάρχης Αντρέα Ντάνια από την Γένοβα :** Απόμαχος Αξιωματικός των Ναπολεόντειων Πολέμων, πρώην Ταγματάρχης του 12ου συντάγματος Δραγώνων. Και οι δύο ανωτέρω αντισυνταγματάρχες Ταρέλλα και Ντάνια θα πέσουν στην μάχη του Πέτα στις 4 Ιουλίου 1822. Ο μεν Ταρέλλα διοικούσε το Τακτικό Σώμα, ενώ ο Ντάνια είχε τεθεί επικεφαλής του ενός εκ των δύο Λόχων των Φιλελλήνων.

ΒΡΕΤΑΝΟΙ ΦΙΛΕΛΛΗΝΕΣ

Στην ανάπτυξη του Φιλελληνικού κινήματος υπήρξε μεγάλος αριθμός Βρετανών οι οποίοι συνέδραμαν στην υποστήριξη των επαναστατημένων Ελλήνων ακόμη και με τη ζωή τους. Πολλοί Γερμανοί, Γάλλοι, Ιταλοί, Πολωνοί, Ελβετοί και Άγγλοι, συμμετείχαν ενεργά στον ένοπλο αγώνα, παίρνοντας μέρος σε μάχες εναντίον των Τούρκων. Κατόπιν συνέδραμαν και στη διάρθρωση του νεοσύστατου Ελληνικού κράτους ή γενικότερα της εκπαίδευσης των Ελλήνων, με τα γραπτά, τις ιδέες και τις απόψεις τους.

Κάποιοι από αυτούς είναι οι εξής:

- **Τζορτζ Γκόρντον Μπάιρον** Ο Λόρδος Βύρων, γεννήθηκε στις 22 Ιανουαρίου 1788 στο Λονδίνο και καταγόταν από αριστοκρατική οικογένεια. Ήταν Φιλέλληνας, πολιτικός, ποιητής και μια από τις σημαντικότερες μορφές του ρομαντισμού. Θεωρείται ένας από τους μεγαλύτερους Βρετανούς ποιητές και παραμένει ακόμα και σήμερα δημοφιλής.

Έζησε μια έντονη και αμφιλεγόμενη ζωή, γεμάτη ταξίδια, περιπέτειες, διασκεδάσεις, ερωμένες και περιφρόνηση για τις κοινωνικές συμβάσεις. Ο αντισυμβατικός του χαρακτήρας τον οδήγησε μακριά από τη συντηρητική Αγγλία. Το όνομά του συνδέθηκε με την στήριξη των επαναστατικών κινήματων σε Ιταλία και Ελλάδα.

Ο Βύρων, με την ποιητική του ευαισθησία, μαγεύτηκε από τις ελληνικές φυσικές ομορφιές και τα αρχαία Ελληνικά ιδεώδη.

Τα ποιήματά του, διάσημα σε όλη την Αγγλία, εξυμνούσαν την Ελλάδα και τον αγώνα της για ελευθερία. Το 1823 κατευθύνεται, μετά από παρότρυνση της Φιλελληνικής Επιτροπής του Λονδίνου, προς την Ελλάδα. Αν και αρχικός προορισμός του ήταν ο Μοριάς, εγκαθίσταται στο Μεσολόγγι, όπου έρχεται σε επαφή με τον Αλέξανδρο Μαυροκορδάτο, τον οποίο και υποστηρίζει οικονομικά. Με δικά του έξοδα, οργάνωσε στρατό και ενίσχυσε την οχύρωση του Μεσολογγίου. Διατηρούσε αλληλογραφία με Άγγλους επιχειρηματίες, όπως ο Σάμουελ Μπαρφ για την οικονομική ενίσχυση των επαναστατών και ήταν από τους πρώτους που συνειδητοποίησαν τις καταστροφικές συνέπειες που θα είχε το δάνειο, αφού κατάλαβε νωρίς ότι οι Έλληνες οπλαρχηγοί θα το χρησιμοποιούσαν για πολιτικούς και όχι εθνικούς σκοπούς.

Την άνοιξη του 1824 αρρώστησε με πυρετό. Πέθανε στο Μεσολόγγι στις 19 Απριλίου 1824, σε ηλικία 36 χρονών. Ο θάνατός του συγκλόνισε τους Έλληνες που τον ανακηρύξαν εθνικό ήρωα.

Ο Βύρωνας είχε ήδη προλάβει να πείσει τη βρετανική κυβέρνηση να παραχωρήσει ένα πολεμικό δάνειο στην Ελλάδα για τις ανάγκες του αγώνα, ενώ η σύσταση της Ταξιαρχίας του είχε ήδη εξάψει τη διάθεση των νέων της Ευρώπης.

Θεωρείται από τους πλέον σημαντικούς Άγγλους λογοτέχνες του 19^{ου} αιώνα, ενώ στην Ελλάδα είναι μια από τις πιο αναγνωρίσιμες μορφές της Επανάστασης του 1821 και εθνικός ευεργέτης.

- **Ιούλιος Μίλλιγκεν** Άγγλος γιατρός, ολλανδικής και εβραϊκής καταγωγής, που ήρθε στην Ελλάδα μετά από παρότρυνση της Φιλελληνικής επιτροπής του Λονδίνου. Ήταν ένας από τους γιατρούς του Λόρδου Βύρωνα, τις τελευταίες μέρες της ζωής του. Μετά το θάνατο του Λόρδου Βύρωνα, την άνοιξη του 1824, έγινε χειρουργός στον ελληνικό στρατό, μέχρι που αιχμαλωτίστηκε από τους Τούρκους, τον Μάρτιο του 1825. Απελευθερώθηκε με παρέμβαση του Άγγλου πρέσβη στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, Στράτφορντ Κάνινγκ και πήγε στην Κωνσταντινούπολη, όπου απέκτησε μεγάλη φήμη ως γιατρός.

- **Τζωρτζ Κάνινγκ** Άγγλος πολιτικός και Φιλέλληνας, που διετέλεσε Πρωθυπουργός και Υπουργός Εξωτερικών της Μεγάλης Βρετανίας, εφάρμοσε μια πιο φιλελεύθερη πολιτική στο ελληνικό ζήτημα. Το 1824, η Βρετανική κυβέρνηση υποστήριξε τον αγώνα των Ελλήνων για ανεξαρτησία από την Οθωμανική αυτοκρατορία και το 1826, ο Κάνινγκ υπέγραψε με τη Γαλλία και τη Ρωσία συνθήκη ειρήνης ανάμεσα στην Τουρκία και την Ελλάδα. Τον Απρίλιο του 1827, ο Κάνινγκ σχημάτισε κυβέρνηση και προώθησε την ανεξαρτησία της

Ελλάδας, χωρίς όμως να προλάβει να ολοκληρώσει το έργο του καθώς πέθανε από πνευμονία.

- **Σερ Έντουαρντ Κόρδιγκτον** Σπούδασε στο Κολέγιο του Χάρροου, από το οποίο κατατάχτηκε στο ναυτικό, το 1783. Πήρε μέρος στις επιχειρήσεις των Άγγλων, στη Μεσόγειο, που συνεργάστηκαν με τους Ισπανούς, εναντίον των Γάλλων. Πήρε το βαθμό του Άγγλου υποναύαρχου το 1814, εν συνεχεία το 1821, προάχθηκε σε αντιναύαρχος. Στις 6 Ιουλίου 1827, ορίστηκε η κατάπαυση των ελληνοτουρκικών εχθροπραξιών, και ο Κόντρινγκτον, ως αρχηγός του στόλου, διατάχτηκε να πλεύσει προς την Πύλο στο στόλο τον οποίο συμμετείχαν και οι ναύαρχοι Δεριγνύ, της Γαλλίας, και ο Χέυδεν της Ρωσίας. Ταυτόχρονα στην Πύλο, ήταν αγκυροβολημένος ο Ιμπραήμ, ο οποίος είχε συμφωνήσει να σταματήσει τις εχθροπραξίες, αλλά η δολοφονία του σημαιοφόρου που είχε σταλεί από τον Κόντρινγκτον, οδήγησε σε μεγάλη ναυμαχία, στην οποία ο στόλος του Ιμπραήμ, συνετρίβη. Η Αγγλική κυβέρνηση, δυσφόρησε, όμως με τη Ναυμαχία του Ναβαρίνου, καθώς δεν περίμενε τέτοια τροπή. Ο Κόντρινγκτον, ως αρχηγός, μέσω επιστολών, προσπαθούσε να εξηγήσει στην κυβέρνησή του, ότι δεν παραβίασε κάποιες εντολές. Ανακλήθηκε στις 4 Ιουνίου του 1828. Ωστόσο πέτυχε την Συνθήκη της Αλεξάνδρειας, η

οποία προέβλεπε την αποχώρηση του Ιμπραήμ. Έτσι, λόγω αυτής της επιτυχίας, η αγγλική κυβέρνηση τον παρασημοφόρησε με το Μεγαλόσταυρο του Μπαθ, καθώς και το 1839, του έδωσε τον βαθμό του ναυάρχου.

- **Τσάρλς Μάρει** Ο λόρδος Τσάρλς Μάρει (1799-1824) ήταν Βρετανός φιλέλληνας, σύγχρονος του λόρδου Βύρωνα ο οποίος έφτασε στην επαναστατημένη Ελλάδα το 1824 με σκοπό να συμβάλει στην απελευθέρωση της από τους Οθωμανούς. Γεννημένος στη Σκωτία περί το 1799, γιος του 6^{ου} Δούκα της ορεινής κομητείας του Άτολ αλλά και απόγονος του Γουλιέλμου της Οράγγης, είχε λάβει την ανάλογη της ευγενικής του καταγωγής, κλασική παιδεία. Ήταν λάτρης του αρχαίου ελληνικού πνεύματος και γνώστης της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και ιστορίας. Ένα χρόνο πριν την έναρξη της ελληνικής επανάστασης (1820) ο Μάρει επισκέφτηκε τη χώρα και όταν επέστρεψε στη Σκωτία δεν έπαψε να ενδιαφέρεται για την τύχη της.

- **Πάτρικ <Πάντι>Μάικλ Λη Φέρμορ** Ο σερ Πάτρικ, (11 Φεβρουαρίου 1915-10 Ιουνίου 2011) ήταν Βρετανός συγγραφέας, λόγιος στρατιώτης και φιλέλληνας, που έπαιξε σημαντικό ρόλο στην αντίσταση στην Κρήτη κατά τη διάρκεια του Έβ παγκοσμίου πολέμου. Όσο ζούσε, θεωρείτο ως ένας

από τους μεγαλύτερους εν ζωή Βρετανούς περιηγητές. Με το ξέσπασμα του πολέμου ο Φέρμορ κατατάχθηκε στην Ιρλανδική Φρουρά, αλλά εξαιτίας της γνώσης που είχε ήδη για τον ελλαδικό χώρο, απεστάλη στο Σώμα Γενικών Καθηκόντων (General Service Corps) και έγινε στρατιωτικός σύνδεσμος στην Αλβανία. Πολέμησε στην Κρήτη και την Ηπειρωτική Ελλάδα. Κατά τη διάρκεια της Γερμανικής Κατοχής, επέστρεψε στην Κρήτη τρεις φορές, τη μία με αλεξίπτωτο. Ανήκε σε μια ολιγάριθμη ομάδα αξιωματικών που είχε ως στόχο της, την οργάνωση της αντίστασης του νησιού στη γερμανική κατοχή.

- **Τζέρεμι Μπένθαμ** Ο Τζέρεμι Μπένθαμ ήταν Άγγλος φιλόσοφος και νομικός. Θεωρείται ο ιδρυτής του σύγχρονου Ωφελιμισμού και πνευματικός ηγέτης του ριζοσπαστικού κινήματος στην Αγγλία. Γεννήθηκε στο Λονδίνο και σε ηλικία δώδεκα ετών έγινε δεκτός στο κολέγιο Queen's της Οξφόρδης, από όπου αποφοίτησε το 1763. Στη συνέχεια σπούδασε νομικά στο Lincoln's Inn στο Λονδίνο και το 1769 αναγορεύτηκε δικηγόρος, που ήταν το επάγγελμα του πατέρα του. Παρά το θεωρητικό ενδιαφέρον του και τις μελέτες του για το δίκαιο, εντούτοις, ο Μπένθαμ δεν άσκησε ποτέ το δικηγορικό επάγγελμα. Αντί της επαγγελματικής σταδιοδρομίας έθεσε στον εαυτό του το φιλόδοξο

πρόγραμμα της κριτικής και ριζικής αναθεώρησης της αγγλικής νομικής επιστήμης και γενικότερα του ισχύοντος συστήματος δικαίου όλης της ανθρωπότητας. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έδειξε ο Μπένθαμ για την υπόθεση της ελληνικής ανεξαρτησίας. Υπήρξε μέλος του φιλελληνικού κοιμητηρίου του Λονδίνου και οι πολιτικές του ιδέες γνώρισαν αξιόλογη αίγλη στην επαναστατημένη Ελλάδα. Ο ίδιος κατά καιρούς αλληλογράφησε με κορυφαίους εκπροσώπους του ελληνικού απελευθερωτικού αγώνα, όπως τον Αδαμάντιο Κοραή, τον Αλέξανδρο Μαυροκορδάτο, τον Θεόδωρο Νέγρη και τον Οδυσσέα Ανδρούτσο. Οι οπαδοί του μεταξύ των Φιλελλήνων εργάστηκαν για τη διάδοση των ιδεών του στην Ελλάδα, ιδίως μέσα από τις σελίδες των Ελληνικών Χρονικών του Μεσολογγίου. Προς το σκοπό αυτό ο Άγγλος φιλόσοφος σχολίασε το Προσωρινό Πολίτευμα της Επιδαύρου και πρότεινε στον Κοραή να μεταφράσει τα έργα του στα Ελληνικά.

- **Φραγκίσκος Άστιγξ** Ο Φραγκίσκος Άστιγξ (εξελληνισμένο όνομα του Φράνκ Άμπνεϋ Χέιστινγκς, 14 Φεβρουαρίου 1794 – 1 Ιουνίου 1828), ήταν Βρετανός αξιωματικός του ναυτικού και Φιλέλληνας που συμμετείχε στην Ελληνική Επανάσταση του

1821. Συμμετείχε στη ναυμαχία του Τραφάλγκαρ αλλά αργότερα εγκατέλειψε το βρετανικό ναυτικό και έζησε στη Γαλλία για έναν χρόνο. Ήταν ένας εξ αυτών που οραματιζόταν << μια τεχνολογική επανάσταση για τη σωτηρία της Ελλάδας >>. Επέμενε πως τα ατμόπλοια θα βοηθούσαν αποτελεσματικά. Είχε αντιληφθεί το τακτικό πλεονέκτημα των ατμόπλοιων της εποχής έναντι των ιστιοφόρων σε συνθήκες άπνοιας. Στις 12 Μαρτίου 1822 έφυγε από τη Μασσαλία με προορισμό την Ελλάδα και τον Απρίλιο έφθασε στην Ύδρα. Εκεί πρότεινε την αγορά και εξοπλισμό μεταχειρισμένων εμπορικών πλοίων κόστους 10.000 στερλινών. Συμμετείχε σε πολλές ναυμαχίες κατά τη διάρκεια της επανάστασης και απέκτησε, με χρήματα του Φιλελληνικού Κομιτάτου του Λονδίνου, το δικό του πλοίο, την Καρτερία, την οποία επάνδρωσε με μικτό πλήρωμα Ελλήνων, Βρετανών και Σουηδών. Τραυματίστηκε θανάσιμα στον αριστερό βραχίονα σε σύγκρουση στο Αιτωλικό στις 11 Μαΐου του 1828. Πέθανε στο λοιμοκαθαρτήριο της Ζακύνθου, λίγες ημέρες αργότερα, στις 20 Μαΐου και θάφτηκε στον Πόρο.

ΡΩΣΟΙ ΦΙΛΕΛΛΗΝΕΣ

I. Ρώσοι Φιλέλληνες – Ρωσικός Φιλελληνισμός: έναρξη - αίτια

Η έκρηξη της Ελληνικής Επανάστασης έθεσε την τσαρική κυβέρνηση στο δίλημμα μεταξύ της διατήρησης της υπάρχουσας κατάστασης και της υποστήριξης των ομόδοξων Ελλήνων. Όμως η Επανάσταση ξεσήκωσε ενθουσιώδεις αντιδράσεις σχεδόν σε όλους τους τομείς της ρωσικής κοινωνίας. Ο Ρωσικός φιλελληνισμός έγινε ένα κίνημα με ευρεία βάση και συγκεντρώνοντας υποστήριξη από όλες τις κοινωνικές ομάδες. Ωστόσο, δεν καταγράφονται Ρώσοι αγωνιστές το 1821, σε αντίθεση με τους εκατοντάδες Γερμανούς, Γαλλούς Άγγλους κλπ.

II. Σύντομη Ιστορική Αναδρομή Ελληνορωσικών σχέσεων

Από τον **Μεγάλο Πέτρο** στα Ορλωφικά (1769-1774) Σταδιακά από τον 18ο αιώνα στις ελληνικές περιοχές οι προκηρύξεις του αυτοκράτορα Πέτρου Ι, του Μεγάλου, καλούσαν τους Έλληνες σε εξέγερση. Από τον Μεγάλο Πέτρο αρχίζουν οι Ρωσοτουρκικοί πόλεμοι και ο προσανατολισμός των Ελλήνων από τη Δύση αρχίζει να μετατοπίζεται προς το Βορρά, τη Ρωσία. Οι Ρωσοτουρκικοί πόλεμοι όμως, που ξεκίνησε ο Τσάρος Πέτρος Ι, ο Μέγας, και συνέχισε η **Αικατερίνη II, η Μεγάλη**, είναι που θα συντελέσουν αναμφίβολα στην εξασθένιση σταδιακά των Οθωμανών και θα δημιουργήσουν ευνοϊκές προϋποθέσεις και για την απελευθέρωση των λαών των Βαλκανίων!

Για την επιτυχία των στόχων της πολιτικής της η Αικατερίνη II ενήργησε έτσι, ώστε να διεγείρει το Ελληνικό στοιχείο εναντίον της Υψηλής Πύλης με την υπόσχεση της ανεξαρτησίας, κυρίως του Μοριά. Στον πόλεμο αυτόν ανδρώθηκαν ναυτικά και έμαθαν την πολεμική τέχνη πολλοί Έλληνες, που αργότερα, σε άλλη περίοδο μεγαλούργησαν πολεμώντας για την ανεξαρτησία της Ελλάδας. Παράδειγμα χαρακτηριστικό της περιόδου ο Λάμπρος Κατσώνης.

Η **συνθήκη Κιουτσούκ Καϊναρτζί(1774)** δίνει το δικαίωμα στη Ρωσική σημαία να περνάει τα πλοία της από τα Στενά του Βοσπόρου. Ένα άλλο δικαίωμα που αποχτά η Ρωσία είναι η προστασία που της αναγνωρίζεται, την οποία μπορεί να προσφέρει στους ομόδοξους χριστιανικούς λαούς της βαλκανικής χερσονήσου. Ο συνδυασμός των όρων αυτών της Συνθήκης δημιουργεί τη βάση για την ανάπτυξη της ελληνικής ναυτιλίας, δεδομένου ότι οι Έλληνες χριστιανοί караβοκύρηδες ύψωναν τη Ρωσική σημαία.

Β' Ρωσοτουρκικός Πόλεμος: Μετά την περίοδο των Ορλωφικών και την προσάρτηση της Κριμαίας (1786) η Αυτοκράτειρα Αικατερίνη II έχει εδραιώσει τη Ρωσία ως μεγάλη Δύναμη στην Ευρώπη και σύντομα θα δημιουργήσει την αφορμή να συγκρουσθεί και πάλι με την Υψηλή Πύλη. Η βάση της πολιτικής σκέψης της Αικατερίνης για τον νέο πόλεμο είναι το «Ελληνικό Σχέδιο». Εάν κατόρθωναν να εκδιώξουν τους Τούρκους από την Ευρώπη, θα ανασυγκροτούσαν στα Βαλκάνια την παλιά Ελληνική Αυτοκρατορία με αυτοκράτορα τον Μεγάλο Δούκα Κωνσταντίνο Παύλοβιτς, εγγονό της Αικατερίνης II. Στην αφύπνιση της εθνικής συνείδησης του ελληνικού λαού,

ασφαλώς επέδρασαν και τα γεγονότα των Ρωσοτουρκικών πολέμων, που άναψαν φλόγες εξέγερσης στις καρδιές των Ελλήνων.

Φιλική Εταιρία και Πούσκιν: Η Φιλική Εταιρεία ιδρύθηκε στην Οδησό από προερχόμενους από την Ελλάδα μετανάστες, οι οποίοι συγκρότησαν στο μεγάλο ρωσικό λιμάνι της Μαύρης Θάλασσας μια πολυάριθμη και ανθηρή κοινότητα. Έχει γραφτεί και αποδειχθεί ότι η Φιλική Εταιρεία αντλούσε ανθρώπινο δυναμικό και οικονομικούς πόρους από τις ελληνικές κοινότητες της Ρωσίας. Επικεφαλής της Εταιρείας κατά το κρίσιμότερο στάδιο της ετέθη ο Έλληνας πατριώτης και νεαρός στρατηγός του ρωσικού στρατού Αλέξανδρος Υψηλάντης.

Το κίνημα των Δεκεμβριστών στη Ρωσία αποτελούσε το ρεύμα των Ρώσων φιλελευθέρων, που ως τέτοιος φορέας υποστήριζε την Απελευθέρωση της Ελλάδας. Οι Δεκεμβριστές αρχίζουν να δραστηριοποιούνται στα 1816, λίγο μετά την ίδρυση της Φιλικής Εταιρείας (1814), όταν έξι αξιωματικοί ίδρυσαν την «Ένωση Σωτηρίας», μια μυστική οργάνωση που αποσκοπούσε στην εγκαθίδρυση συνταγματικής μοναρχίας, την κατάργηση της δουλοπαροικίας και την συγκρότηση εθνικού κοινοβουλίου. Στα 1818 η οργάνωση μετονομάσθηκε σε «Ένωση Ευημερίας». Το Κίνημα των Δεκεμβριστών στις 14 Δεκεμβρίου 1825 απέτυχε να οδηγήσει τον μεγάλο όγκο του στρατεύματος σε εξέγερση. Οι ηγέτες των Δεκεμβριστών φυλακίσθηκαν και στη συνέχεια οι περισσότεροι εκτελέστηκαν και ορισμένοι εκτοπίσθηκαν στη Σιβηρία.

Μετά και την ίδρυση της Φιλικής Εταιρείας, όπως και στην Ευρώπη, στη Ρωσία έχει δημιουργηθεί πλέον ένα

φιλελληνικό ρεύμα. Ο Κόμης Γρ. Στρογκανώφ, πρέσβης στην Κωνσταντινούπολη, ο **Ιωάννης Καποδίστριας** και το «πολεμικό κόμμα» της Αγίας Πετρούπολης τάχθηκαν, άμεσα ή έμμεσα, στην πλευρά των χριστιανών, των ομοδόξων Ελλήνων. Ρώσοι φιλελεύθεροι, διανοούμενοι και το νεογέννητο κίνημα των Δεκεμβριστών υποστήριξαν την Ελληνική κίνηση για την Απελευθέρωση από τον Τουρκικό ζυγό. Τα φιλελληνικά αισθήματα εκφράσθηκαν με χαρακτηριστικό τρόπο από την **πένα πολλών Ρώσων ποιητών και συγγραφέων**. Τα γραπτά του **ΑλεξάντρΣεργκέγεβιτς Πούσκιν, του μεγαλύτερου ποιητή της Ρωσίας**, εμπνέονται από τον Αγώνα των Ελλήνων και γίνονται ύμνοι γενικής εξέγερσης στα Βαλκάνια. Οι πνευματικές δημιουργίες του νεαρού Αλέξανδρου Πούσκιν, τα ανατρεπτικά πολιτικά του ποιήματα και η συμπεριφορά του αναγκάζουν τον Τσάρο Αλέξανδρο Α΄ να τον εξορίσει στη Νότια Ρωσία, στο Κισινιόφ.

Η Επανάσταση: Το πρώτο ξέσπασμα στα Βαλκάνια μετά το Συνέδριο της Βιέννης και τις αποφάσεις της Ιερής Συμμαχίας ήταν η Ελληνική Επανάσταση του 1821. Ο μεν **Τσάρος Αλέξανδρος Α΄** επίσημα ήταν εναντίον των επαναστατικών εξεγέρσεων στην Ευρώπη, λόγω των δεσμεύσεων της Ιεράς Συμμαχίας Ίσως γνωρίζοντας τις κινήσεις προετοιμασίας της Ελληνικής επανάστασης δεν συναίνεσε στην αρχή, αλλά δεν έλαβε και αυστηρά μέτρα εναντίον των ηγετών της Ελληνικής εξέγερσης, πλην ίσως της θέσεως του Α. Υψηλάντη εκτός ρωσικού στρατεύματος. Σε αντίθεση με την επίσημη πολιτική, ο ρωσικός λαός, υψηλόβαθμες προσωπικότητες και ακόμα τοπικές ρωσικές αρχές στάθηκαν από την πρώτη στιγμή στο

πλευρό του Ελληνικού Αγώνα και βοήθησαν, κάτω από κάποιου είδους ανοχής της επίσημης ρωσικής ηγεσίας.

Είναι επίσης πρωταρχικής σημασίας να επισημανθεί το γεγονός ότι ο **I. Καποδίστριας**, Σύμβουλος και Υπουργός των Εξωτερικών του Αλέξανδρου του Α', γνωρίζοντας την αντίθεση του Τσάρου στα επαναστατικά κινήματα, ασκούσε πολιτική εναρμονισμένη σε εκείνη του προϊσταμένου του, χωρίς όμως αυτή η στάση του να βλάψει ουσιαστικά τις κινήσεις των Φιλικών και την εξέλιξη των γεγονότων. Σχετικά με τον Καποδίστρια μεγάλη μερίδα της ρωσικής ιστορικής σκέψης παραδέχεται ότι «ήταν φλογερός φίλος της Ρωσίας και πίστευε πως η Ελλάδα θα μπορέσει να αποκτήσει την ανεξαρτησία της μόνον με τη βοήθεια του μεγάλου κράτους του βορρά».

Στη διάρκεια του πολέμου του ελληνικού λαού για την ανεξαρτησία η Ρωσία ήταν η μοναδική χώρα που υπερασπιζόταν την εξέγερση με συνέπεια μέχρι το τέλος. Την υποστήριξε διπλωματικά συνεχώς, και όταν φάνηκε πως αυτό δεν ήταν αρκετό, την υποστήριξε και ένοπλα, στην αρχή στη Ναυμαχία του Ναβαρίνου και αργότερα στον πόλεμο με την Τουρκία στα 1828-1829.

Το 1824 η Ρωσία διακόπτει τις συνομιλίες της με την Αγγλία για το Ελληνικό ζήτημα και φαίνεται ότι αποφασίζει να το επιλύσει μόνη της. Στις αρχές του 1824 η Ρωσία συνέθεσε σχέδιο απελευθέρωσης της Ελλάδας, ανάλογο με το μοντέλο Μολδαβίας και Βλαχίας, με τη διαφορά ότι οι ηγεμόνες δεν θα διορίζονταν από την Πύλη, αλλά από τους κατοίκους των ελληνικών περιοχών. Στην Ελλάδα οι πολιτικοί είχαν την προτίμησή του σχεδίου που προωθούσαν οι Άγγλοι και

Γάλλοι, το οποίο ας σημειωθεί πρόβλεπε μικρότερη έκταση για τους Έλληνες, με σκοπό ίσως η Ελλάδα να περιέλθει υπό την κηδεμονία τους.

Το 1825 ανέρχεται στο θρόνο ο **Τσάρος Νικόλαος Α΄** και η ρωσική πολιτική διαφοροποιείται προς τη θετική κατεύθυνση για την ελληνική υπόθεση. Η θέση της Ρωσίας υπέρ της Ελλάδας πλέον είναι πιο καθαρή. Στις 4 Απριλίου 1826 έχει υπογραφεί το Ρωσο-Αγγλικό Πρωτόκολλο της Πετρούπολης για την δημιουργία Ελληνικού Κράτους και είναι η πρώτη φορά που γίνεται επίσημα μνεία για Ελληνικό Κράτος. Η διάλυση της Ιερής Συμμαχίας έχει συντελεσθεί.

Οι τρεις "προστάτιδες" δυνάμεις (Αγγλία, Γαλλία, Ρωσία) υπέγραψαν στο Λονδίνο τη συνθήκη της 6ης Ιουλίου 1827, την επονομαζόμενη 'Συνθήκη ειρηνεύσεως της Ελλάδος', η οποία είναι συνέχεια του Πρωτοκόλλου της Πετρούπολης, και με την οποία ιδρύοταν Ελληνικό Κράτος. Η Τουρκία δεν αποδέχεται και ακολουθεί η **Ναυμαχία του Ναβαρίνου (20 Οκτωβρίου 1827)**. Η Ναυμαχία του Ναβαρίνου ήταν η κορυφαία στιγμή των εξελίξεων και πυροδότησε πολεμικές προετοιμασίες στην Οθωμανική Αυτοκρατορία και τη Ρωσία, εναντίον της οποίας στράφηκε η οργή των Οθωμανών. Ο νέος Ρωσοτουρκικός πόλεμος κηρύχτηκε τον Απρίλιο του 1828. Η Ρωσία ήταν ο νικητής αυτού του πολέμου και πέτυχε έτσι να αναγνωρίσει η Τουρκία με τη Συνθήκη της Ανδριανουπόλεως (Σεπτέμβριος 1829) τη συνθήκη του Λονδίνου και τη συνοριακή γραμμή Αμβρακικού-Άρτας του Ελληνικού Κράτους. Ο Ρωσοτουρκικός πόλεμος 1828-1829, ουσιαστικά έκλεισε μια μεγάλη περίοδο, κατά την οποία η Ρωσία

βρέθηκε με διαφορετικές εκφάνσεις στο πλευρό των ελληνικών συμφερόντων και συνέδραμε τελικά στην ανακήρυξη του Ελληνικού Κράτους τον Ιανουάριο του 1830.

III. Οι σημαντικότεροι Ρώσοι Φιλέλληνες

Επειδή δεν καταγράφονται αρκετοί Ρώσοι Φιλέλληνες και Αγωνιστές, όπως με τους εκατοντάδες Φιλέλληνες άλλων κρατών, αυτό δε σημαίνει ότι δεν υπήρχαν, ή ότι δεν ήταν αρκετοί. Απεναντίας, Ρώσοι Φιλέλληνες υπάρχουν, είναι πολλοί σε αριθμό και μάλιστα με σημαντικότερες θέσεις: τσάροι, πολιτικοί και διπλωμάτες, στρατιωτικοί, συγγραφείς – ποιητές – καλλιτέχνες, απλός κόσμος. Στην αρχή βέβαια η τσαρική ηγεσία κράτησε μια στάση ουδετερότητας (δεν καταδίκασε ουσιαστικά την ελληνική εξέγερση), όμως με την πάροδο του χρόνου η θέση της ηγεσίας της Ρωσίας γίνονταν ξεκάθαρα και πιο Φιλελληνική και διαδραμάτισε ουσιαστικό ρόλο για την οριστική επίλυση του Ελληνικού Ζητήματος.

Τσάροι, αξιωματούχοι, στρατιωτικοί με σημαντικό ρόλο για όλες αυτές τις εξελίξεις υπέρ των ελληνικών θέσεων ήταν: **ο τσάρος Μεγάλος Πέτρος, η Αικατερίνη II η Μεγάλη, ο τσάρος Αλέξανδρος Α΄, ο Αλέξανδρος Υψηλάντης, ο Ιωάννης Καποδίστριας, οι Δεκεμβριστές**(κίνημα Ρώσων Φιλελεύθερων που ήταν υπέρμαχοι του Ελληνικού Αγώνα). Δεν ήταν τυχαία άλλωστε η ίδρυση της **Φιλικής Εταιρείας**(1814) στην **Οδησό** της Ρωσίας. *Το έμβλημα της Φ.Ε.:

Οι δραστηριότητες του Ρωσικού φιλελληνισμού θα μπορούσαν να διακριθούν:**α)** σε αυτές που εκδηλώθηκαν κατά την προετοιμασία της Ελληνικής Επανάστασης μέσα στην ίδια τη ρωσική επικράτεια, **β)** σε αυτές που εκδηλώθηκαν μέσα στις παραδουνάβιες ηγεμονίες, **γ)** σε αυτές που εκδηλώθηκαν στην επαναστατημένη Ελλάδα. Έτσι στην ίδια την Ρωσία συστήθηκε, όπως είπαμε, η Φιλική Εταιρεία και τα μέλη της είχαν την δυνατότητα να μετακινούνται εντός της Ρωσικής επικράτειας προκειμένου να κατηχούν νέα μέλη. Μέλη της έγιναν και Ρώσοι, όπως ο στρατιωτικός Νικόλαος Γιάλιτς.

Χορηγήθηκαν αθρόα διαβατήρια σε Έλληνες και σε όποιον άλλον ήθελε να περάσει τα ρωσο-μολδοβλαχικά σύνορα. Ο Ρώσος **στρατηγός Ίντσωφ** ήταν ένας από τους κρατικούς εκείνους παράγοντες που χορήγησαν έγγραφα. Ο Ρώσος **στρατηγός Τσουκώφ** χορήγησε στρατιωτικό υλικό σε Φιλικού. Ο Δεκεμβριστής **Α. Νέπινιν** διοικητής της 16ης μεραρχίας αγόρασε όπλα και τα έστειλε στις παραδουνάβιες ηγεμονίες. Ακόμα, συγκροτήθηκαν εθελοντικά σώματα, όπως του Ρώσου **συνταγματάρχη Βασίλη Ιβάνοβιτς Σκολτάνωφ**, το σώμα των Ρώσων κοζάκων, ενώ Ρώσοι ένοπλοι συμμετείχαν στα επαναστατικά σώματα στη Μολδοβλαχία.. Επίσης, απέστειλαν υπεύθυνους Ρωσικούς παράγοντες, όπως ο Δεκεμβριστής **Πάβελ Πέστελ** προκειμένου να

παρακολουθεί τα γεγονότα στην επαναστατημένη Μολδοβλαχία.

Όταν ξέσπασε η επανάσταση στην Ελλάδα, παρασχέθηκε άσυλο στους καταδιωκόμενους Έλληνες από τις σφαγές που εξαπέλυσαν οι Τούρκοι : από Χίο, Κωνσταντινούπολη, Σμύρνη, Κυδωνίες, Κύπρο.

Συστήθηκαν κομιτάτα με σκοπό την εξαγορά αιχμαλώτων και τη βοήθεια απόρων.

Οι Ρώσοι διακρίνονται και στα πεδία των μαχών: ο **Αφανάσα** είναι στο πυρπολικό του Παπανικολή που βυθίζει το τουρκικό δίκροτο στην Ερεσσό. **Αδελφοί Bereznsky** στην Κρήτη και στο Πέτα-ένας εξ αυτών σκοτώθηκε στην Κάσο, έτερος εξ αυτών τραυματίστηκε εκεί, ενώ τρίτος έχασε το πόδι του στο Νεόκαστρο εναντίον του Ιμπαρήμ. Ο **Νικόλαος Ράικο** συμμετείχε στην εκστρατεία στην Χίο υπό τον Φαβιέρο (και αργότερα φρούραρχος στο Παλαμήδι).

Στη**ναυμαχία του Ναυαρίνου** συμμετείχαν με οκτώ πλοία ενώ βοήθησαν κατά τη διάρκειά της.

Σε επίπεδο λογίας συμβολής, αναφέρονται η φιλελληνική λογοτεχνική προσφορά του ποιητή **Αλέξανδρου Πούσκιν** (τα ποιήματα: “Στον Οβίδιο”, “Στην Ελληνίδα”, “Ξεσηκώσου Ελλάς”, το ημιτελές διήγημα “Κίρτζαλης” εμπνευσμένο από τα γεγονότα στη Μολδοβλαχία), του **Κ.Φ.Ριλέγεφ**, του **Β.Κιουχελμπέκερ**. Παρήχθησαν και κυκλοφόρησαν χρωμολιθογραφίες, γλυπτά και πίνακες με θέματα και πρόσωπα από την Ελληνική Επανάσταση.

Αλεξάντρ Σεργκέγεβιτς Πούσκιν, ο μεγαλύτερος ποιητής της Ρωσίας, που εμπνεύστηκε από τον Αγώνα των Ελλήνων

Ο μεγαλύτερος ποιητής της Ρωσίας που θεωρείται και ο δημιουργός της νεότερης ρωσικής λογοτεχνίας και γνωστός φιλέλληνας. Ο **Πούσκιν** γεννήθηκε στη Μόσχα, από γονείς ευγενείς, τον Σεργκέι Λβόβιτς Πούσκιν και τη Ναντέζντα (Νάντια) Όσιποβνα Χάννιμπαλ, οι οποίοι μόλις είχαν εγκατασταθεί στην πρωτεύουσα μετά την παραίτηση του πατέρα του, Σεργκέι, από τον τσαρικό στρατό. Ο θείος του (αδελφός του πατέρα του), ποιητής Βασίλι Πούσκιν, τον βοήθησε επίσης στα πρώιμα καλλιτεχνικά του βήματα.

Το 1811, σε ηλικία 12 ετών έφυγε από τη Μόσχα για την Αγία Πετρούπολη και μπήκε υπότροφος στο Λύκειο που μόλις είχε εγκαινιάσει τη λειτουργία του ο Αλέξανδρος Α΄. Το Λύκειο αποτέλεσε λίκνο ελεύθερων πνευμάτων και επαναστατών, με πολλούς νέους, τέκνα ευγενών, να ενστερνίζονται φιλελεύθερες ιδέες.

Πολλά ποιήματα που έγραψε ο Πούσκιν στα χρόνια 1817-1820 συντίθενται από παιχνιδιάρικους στίχους, εκφράζοντας, άλλα από αυτά ήρεμα αισθήματα και άλλα ισχυρά πάθη. Παράλληλα όμως συνέχισε την καυστική κριτική μέσω των γραπτών του κατά της κοινωνικής κατάστασης στην τσαρική Ρωσία προκαλώντας τελικά την οργή του τσάρου Αλέξανδρου Α΄, ο οποίος αποφάσισε να τον στείλει εξόριστο στη Σιβηρία.

Ο Καποδίστριας τελικά απέσπασε την έγκριση του τσάρου για μετάθεση του αντιδραστικού Πούσκιν στη Νότια Ρωσία.

Στο τότε ρωσικό Κισινιόφ, την πρωτεύουσα σήμερα της Μολδαβίας (Κισινάου στα ρουμανικά), όπου μετατέθηκε, ο Πούσκιν τέθηκε υπό την επίβλεψη του στρατηγού Ιβάν Ίνζοφ, ανθρώπου γενναίου και καλλιεργημένου, έπειτα από επιθυμία του Καποδίστρια.

Στη δεκαετία του 1820 η Ελληνική κοινότητα στο Κισινιόφ ανθούσε. Το Κισινιόφ αποτελούσε το κέντρο Επαναστατικής δράσης της Φ. Ε. Εκεί ο Πούσκιν γνωρίστηκε με εξέχοντες Έλληνες, οι περισσότεροι από τους οποίους είναι μέλη της Φ.Ε.. Ο Πούσκιν συνεπαρμένος από αυτά που μαθαίνει για τη Φ.Ε και τις κινήσεις για την Απελευθέρωση των Ελλήνων γίνεται ένθερμος υποστηρικτής. Από το Κισινιόφ ξεκινά ο Υψηλάντης και οι Φιλικοί με ένα πρώτο μικρό στρατό, που οργάνωσαν στο Κισινιόφ, σχημάτισαν στη συνέχεια σώμα από 500 εθελοντές, που ονόμασαν Ιερό Λόχο. Στο σώμα προσέτρεξαν πολλοί Έλληνες από όλη τη Ρωσία και κυρίως από την Οδησό. Ο Πούσκιν γράφει τότε για την εξέγερση του Υψηλάντη:

Σείονταν όλο απειλή τα Πυρηναία,

Το ηφαίστειο της Νάπολης στις φλόγες,

Κι ο Μονόχειρας Πρίγκιπας να γνέφει

Από το Κισινιόφ στους Μωραΐτες φίλους του...

Ο Αλεξάντρ Πούσκιν στήριζε ένθερμα τον Αλέξανδρο Υψηλάντη. Έκανε την εξής σημείωση στο ημερολόγιό του τον Μάρτιο του 1821: "Το πρώτο βήμα του Υψηλάντη ωραίο και λαμπρό!... μεγαλόψυχος ο στόχος – ζηλευτή η μοίρα του".

Στο Κισινιόφ, το 1821, ο Πούσκιν ήρθε πιο κοντά στην υπόθεση της προσπάθειας των Ελλήνων για ανεξαρτησία. Μετά την επιστροφή του από την εξορία, ο Πούσκιν πέρασε δύσκολες μέρες στην Μόσχα. Το 1831 παντρεύτηκε την Ναταλία Νικολάγεβνα Γκοντσάροβα ύστερα από μια περιπετειώδη σχέση. Εγκαταστάθηκε στην Αγία Πετρούπολη, διορίστηκε και πάλι σε κρατική θέση. Το Νοέμβριο του 1836, ο Πούσκιν ελάμβανε ανώνυμες υβριστικές επιστολές. Ο ποιητής είχε καταλήξει στο συμπέρασμα, ότι η προέλευση των επιστολών αυτών είχε να κάνει με τον Ζωρζ ντ' Αντές, έναν αξιωματικό γαλλικής καταγωγής. Ο Πούσκιν κάλεσε τον ντ' Αντές σε μονομαχία. Τελικά, ο ντ' Αντές αποδέχτηκε την πρόσκληση του Πούσκιν για μονομαχία, η οποία έγινε το απόγευμα της 27ης Ιανουαρίου του 1837 και ο Πούσκιν τραυματίστηκε θανάσιμα. Άφησε την τελευταία του πνοή δύο ημέρες αργότερα, το απόγευμα της 29ης Ιανουαρίου 1837 σε ηλικία 37 ετών.

Ο θάνατος του Πούσκιν, όπως είπε ο φίλος του ζωγράφος Καρλ Μπριουλόφ ήταν «μια ανεπανόρθωτη απώλεια για το ρωσικό πολιτισμό».

Νικολάι Ράικο: Η Ελλάδα, πατρίδα της ελευθερίας

Ένας άλλος γνωστός Ρώσος Φιλέλληνας ήταν ο **Νικολάι Ράικο**. Στενός συνεργάτης του Ιωάννη Καποδίστρια, υπήρξε φρούραρχος του Παλαμηδίου στο Ναύπλιο και μετά της Πάτρας και έκανε πολλά για την ανάπτυξη της πόλης.

Για τον Νικολάι Ράικο και τους συντρόφους του η Ελλάδα πάντα ήταν «μητέρα του πολιτισμού, ευεργέτιδα της ανθρωπότητας και πατρίδα της ελευθερίας».

«Οι Ρώσοι, ως θαυμαστές αυτού του πνευματικού πλούτου, δεν μπορούσαν να μείνουν άπραγοι απέναντι στον αγώνα των Ελλήνων για την ελευθερία».

Οι μαθητές

ΧΡΗΣΤΟΣ ΓΚΟΓΚΑΚΗΣ
ΠΑΣΧΑΛΗΣ ΚΑΤΣΙΑΚΟΥΔΗΣ
ΠΕΤΡΟΣ ΤΟΠΑΛΟΥΔΗΣ
ΜΑΡΙΑ ΠΑΠΑΝΔΡΟΥΔΗ
ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΓΙΟΒΑΝΟΥΔΗ
ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΔΑΝΟΓΛΙΔΗΣ
ΕΥΗ ΚΑΡΑΜΠΟΥΝΑΡΛΗ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ ΤΟΠΑΛΟΥΔΗ
ΧΡΥΣΟΥΛΑ ΜΟΥΓΤΟΥΣΙΔΟΥ
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΡΑΠΑΓΓΙΔΗΣ
ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΤΣΑΚΑΛΗ
ΜΑΡΙΑ ΣΑΡΑΓΛΗ
ΡΑΦΑΗΛΙΑ ΔΟΥΡΑΚΑΚΗ
ΠΑΥΛΟΣ ΤΟΥΡΠΑΣ
ΕΛΕΝΗ ΜΠΑΧΤΣΕΒΑΝΗ

Οι καθηγητές

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΛΑΜΠΙΡΗΣ
ΑΘΑΝΑΣΙΑ ΤΑΣΜΑΛΑΚΗ
ΓΕΩΡΓΙΑ ΚΑΡΤΣΙΔΟΥ
ΜΑΡΙΝΑ ΤΟΠΑΛΟΥΔΗ
ΑΝΝΑ ΤΣΙΟΜΠΑΝΙΔΟΥ
ΣΥΛΒΑ ΧΡΑΣΑΤΖΙΑΝ